

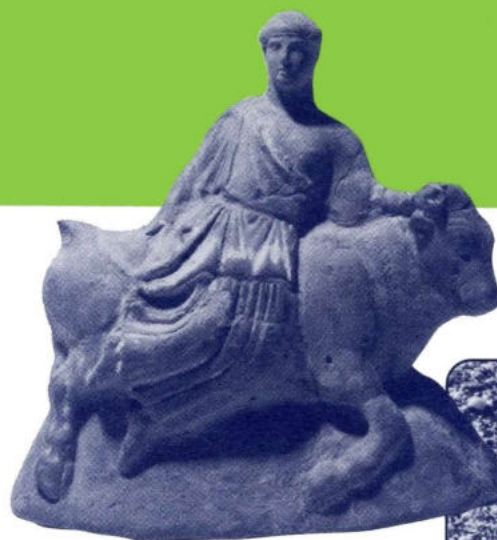
DE KLASSIEKE OUDHEID

Hellas en Rome

Datum Naam

Welk verband is er tussen de foto's en de klassieke oudheid?

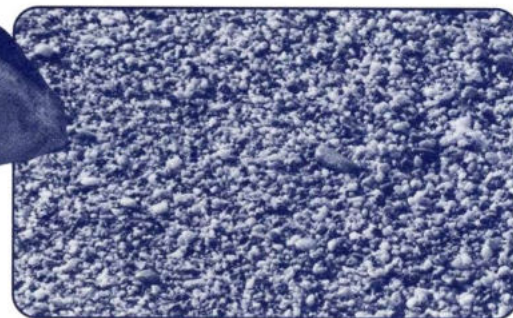
Beotische terracotta, ca. 450 v. Chr., inv. A 108

Theatertekst Euripides gereconstrueerd

ATHENE — In het antieke theater van Epidauros is volgende zomer een reconstructie te zien van *Hypsipele*, een tragedie van Euripides waar vorige eeuw enkele fragmenten van teruggevonden waren. Wetenschappers hebben de ontbrekende stukken gereconstrueerd.

Hypsipele werd voor het eerst opgevoerd in Athene in 408 voor Christus. De tragedie gaat over een verbannen koningin, die bij een andere koninklijke familie terecht komt en daar beschuldigd wordt van de moord op een prins.

Euripides schreef 92 theaterteksten, maar daarvan zijn er maar een twintigtal bewaard. Het zijn niet de minste. Stukken als *Elektra*, *Medea* en *De Bacchanten* staan nog herhaaldelijk op de affiche van grote theatergezelschappen. (ap)

www.artistnetwork.org

Recordprijs voor Venusbeeld

LONDEN — Een tweeduizend jaar oud Venusbeeld heeft donderdag op een veiling bij Christie's in Londen 7,9 miljoen pond (12,3 miljoen euro) opgebracht. Het marmeren beeld, de Venus van Jenkins of de Venus van Barberini, is gekocht door een anonieme verzamelaar. Het veilinghuis had op twee tot drie miljoen pond (3,1 tot 4,6 miljoen euro) gerekend voor het beeld, dat vermoedelijk uit de eerste of tweede eeuw stamt. Nooit eerder is een antiquiteit voor zo'n hoog bedrag geveild.

De Venus van Jenkins maakte deel uit van de verzameling van Newby Hall in North Yorkshire, een van de belangrijkste Engelse verzamelingen beelden uit de oudheid. De eigenaren boden het beeld te koop aan om de restauratie van Newby Hall te kunnen betalen. Tot 1765 stond het beeld in het Palazzo Barberini in Rome en was het eigendom van de flamboyante bankier Thomas Jenkins. (ap)

ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΑΚΡΟΠΟΛΗ

ΑΡΧ. ΟΡΓ.

4471133

ΤΑ ΤΗΣ ΕΣΟΔΟ

Republiek van Athene: © Παπαθανασίου, 447-432 1.3
Athens: Republiek: The Parthenon: 447-432 BC

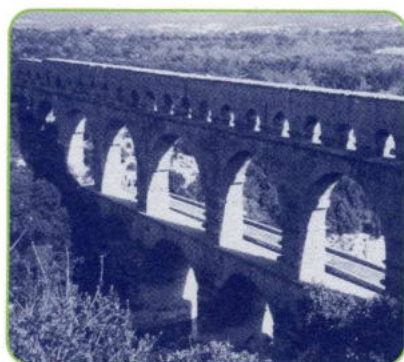
ΑΚΡΟΠΟΛΗ
AKROPOLIS

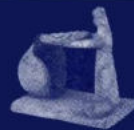
ΑΚΡ 4471133

Παρακαλούμε να επιστρέψετε το αντικείμενο της φωτογραφίας στην αρχική του θέση μετά από τη χρήση.
We are requested to deliver your object after you leave the Museum.

ΕΙΣΙΤΗΡΙΟ
ΕΙΣΙΤΗΡΙΟ
2.000
ΕΙΣΙΤΗΡΙΟ
ΤΙΜΗ

GRIEKENLAND: EEN LAND GERICHT OP DE WERELD

Beotische terracotta, einde 6de eeuw v. Chr., inv. A 2164

De rijkdom en het aanzien van een Griek berustten op grondbezit. De opbrengst daarvan vormde zijn bestaanszekerheid.

De zachtaardige **Demeter**, een moedergodin, zorgde met haar dochter **Korè** voor de vruchtbaarheid van de aarde. Aan haar gunsteling **Triptolemos** gaf Demeter graan om te zaaien, een ploeg en een speciale wagen en zond hem over de hele aarde uit om aan de mensen de kunst van de landbouw te leren.

1. Schrijf de juiste naam naast de figuren op de vaas.
2. Wat maakt de wagen van Triptolemos bijzonder?

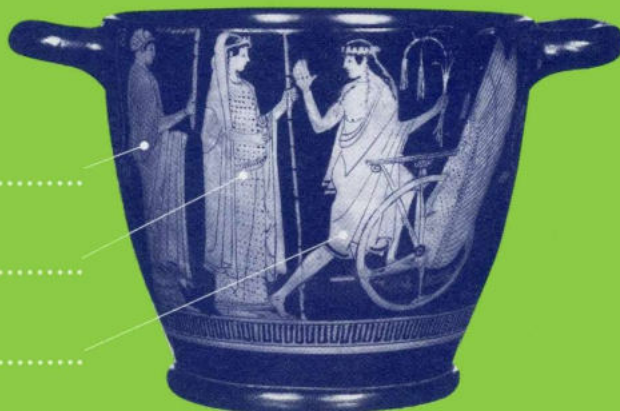
.....

.....

.....

.....

.....

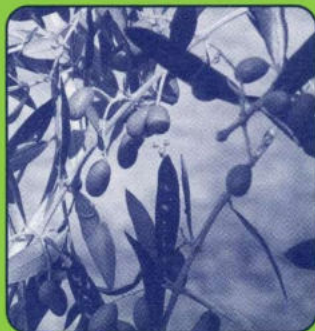
Attische roodfigurige skyphos, ca. 460-450 v. Chr., inv. A 10

Grote delen van Griekenland zijn ruw en rotsachtig: een bodem waarop graan moeilijk te verbouwen is. Vanaf de 8ste eeuw v. Chr. gaan de Grieken overzee op zoek naar vruchtbare gronden elders. Zo begint de periode van de **Griekse kolonisatie**.

Welke producten voerden de Grieken uit in ruil voor graan?

.....

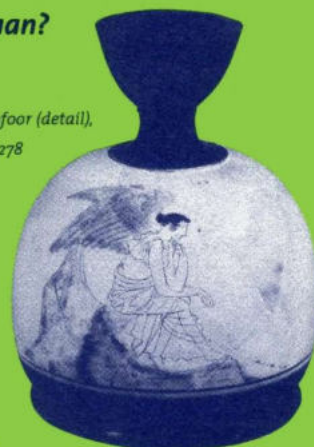
.....

◀ Attische zwartfigurige amfoor (detail),
einde 6de eeuw v. Chr., inv. R 278

Bronzen handvat ▶
van een hydria,
einde 5de eeuw v. Chr.,
inv. A 3593-1

.....

Attische lekythos met witte grond,
einde 5de eeuw v. Chr., inv. A 1021

.....

HOMEROS' ILIAS EN ODYSSEE: HET BEGIN VAN DE WESTERSE LITERATUUR

Phorminxspelertje, inv. R 826

Homerus geldt als de opvoeder van de Grieken. Op basis van zijn werken leerden de kinderen op school lezen en schrijven. Zijn heldendichten, de *Ilias* en de *Odyssee* uit de 8ste eeuw v. Chr., spelen zich af in een veel vroegere periode van de Griekse geschiedenis die we de Mykeense tijd noemen (ca. 1580-1120).

Fragment van een Attische zwartfigurige phormiskos,
einde 6de eeuw v. Chr., inv. A 1013-1

De *Ilias* vertelt over de oorlog die de Grieken voerden tegen de stad Troje kort na 1200 v. Chr. Dit vaasje illustreert de 18de zang uit de *Ilias*. Achilleus, een van de Griekse aanvoerders, heeft zopas de dood van zijn beste vriend Patroklos vernomen.

◀ Korinthische oinochoë (detail), ca. 570-550 v. Chr., inv. A 4

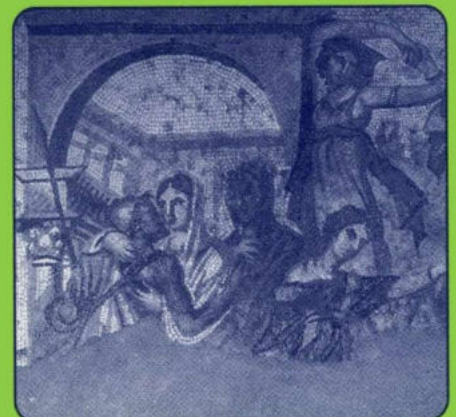
1. Duid Achilleus aan op de vaas.
2. Hoe zie je dat hij een krijger was?

3. Hoe maakte de Griekse vazenschilder duidelijk wie de figuren zijn?

In de *Odyssee* wordt verteld hoe Odysseus, een van de Griekse leiders, na tien jaar oorlogvoeren in Troje er nog eens tien jaar over doet om zijn vaderland, het eiland Ithaca, te bereiken. Nog steeds noemen wij een lange, avontuurlijke reis een *odyssee*.

De hele geschiedenis door zijn kunstenaars inspiratie blijven vinden in de werken van Homeros. Dit mozaïek in onze Romeinse zalen stelt de thuiskomst van Odysseus voor.

Mozaïek van de 'Therapiden' uit Apamea in Syrië (detail), ▶
362-365 n. Chr., inv. Ap 45

Duid op het mozaïek Odysseus en Penelope aan.

Odysseus

Penelope

DE GRIEKSE VAZEN

VORMEN

Scherven en vazen zijn in grote hoeveelheden teruggevonden in Griekenland zelf en in alle gebieden waar de Grieken kolonies hadden of waar ze handel mee dreven, want de kwaliteit en de stijl van het Griekse aardewerk werden overal hoog gewaardeerd.

De pottenbakkers wisten uit klei fraaie en gevarieerde vormen op het wiel te draaien.

Ze signeerden soms vol trots hun werk: *Hegesibolos epoïesen* = Hegesibolos heeft me gemaakt.

DE MEEST VOORKOMENDE VORMEN

kylix:
drinkschaal

oinochoë:
schenkan

lekythos:
parfum- of
olieflesje

kantharos:
drinkbeker

skyphos:
drinkbeker

alabastron/
aryballos:
parfum- of
olieflesje

stamnos:
wijnvat

amphora:
voorraadkruik

hydria:
waterkruik

krater:
mengvat

Deze tekening van Uderzo uit 'Asterix en de Olympische spelen' vinden we grappig omdat ze opzettelijk een verkeerde voorstelling geeft van het werk van de Griekse pottenbakkers. Weet jij wat er niet klopt?

Er zijn zeker vier fouten te vinden:

.....

.....

.....

.....

© 2002 - Les Editions Albert René / Goscinny-Uderzo

De meeste vazen bleven onversierd, maar bijzondere stukken werden beschilderd wanneer de klei lederhard was. Daarna werden ze volgens een ingewikkeld proces in de oven gebakken, waardoor de kleuren en motieven na meer dan tweeduizend jaar nog zeer levendig zijn.

Ook hier vinden we soms signatures: *Smikros egrapsen* = Smikros heeft me geschilderd.

De versiering maakt een hele evolutie door.

1. De geometrische stijl (1050-700 v. Chr.)

Waarom noemen we deze stijl zo?

.....

.....

Op Attische grafamforen uit deze periode komen al menselijke figuren voor.

1. Hoe worden ze afgebeeld?

.....

2. Wat wordt hier voorgesteld?

.....

Attische grafamfoor (detail),
midden 8ste eeuw v. Chr., inv. A 1506

2. De oriëntaliserende stijl (750-600 v. Chr.)

Onder invloed van het Oosten (oriënt = oosten) gaan de Grieken nieuwe motieven gebruiken.

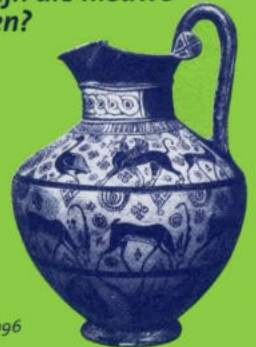

Welke zijn die nieuwe motieven?

.....

.....

Oinochoë uit Rhodos, 630-610 v. Chr., inv. A 2096

In Korinthe komt de stijl van zwarte figuren op een bleke achtergrond tot ontwikkeling. Vanaf de 6de eeuw gaat de menselijke figuur een steeds grotere rol spelen.

3. De Attische zwartfigurige stijl (vanaf 590 v. Chr.)

Attica veroverd de markt met zijn zwarte figuren tegen een rode achtergrond. De figuren zijn op de vaaswand geschilderd met een fijne kleurloze sliblaag die pas zwart wordt bij het bakken.

Zie je een verband tussen de vorm van deze vaas en de versiering?

.....

Attische zwartfigurige hydria
(detail), ca. 500 v. Chr.,
inv. R 346

4. De Attische roodfigurige stijl (vanaf 530 v. Chr.)

Een nieuwe techniek verschijnt.

Duid aan waar de vazenschilder nu de sliblaag heeft aangebracht.

.....

Attische roodfigurige kylix
(detail),
ca. 520 v. Chr., inv. R 253

Sport speelde een belangrijke rol in het leven van de Grieken. De beste atleten namen deel aan de grote wedstrijden. De oudst bekende en beroemdste spelen zijn die ter ere van Zeus in Olympia (776 v. Chr.). Samen met de spelen in Delphi, Korinthe en Nemea vormen zij de **Panhelleense spelen**. Omdat de winnende atleten er oorspronkelijk een erekrans ontvingen, noemt men deze cyclus van spelen ook wel 'kransspelen'.

Een belangrijk onderdeel van de wedstrijden was de pentathlon of de vijfkamp.

Panathenaeische amfoor (detail),
tweede helft 6de eeuw v. Chr., inv. R 230

Attische roodfigurige amfoor (detail), ca. 490-470 v. Chr., inv. A 721

Over welke vijf sporttakken gaat het? Tracht ze te herkennen en let op: een van de voorstellingen verwijst naar twee verschillende sporttakken.

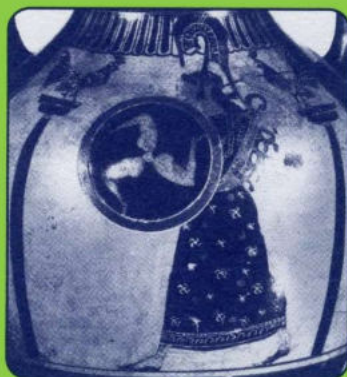

Attische roodfigurige kylix (detail), ca. 500-480,
inv. 348-1

Panathenaeische amfoor (detail), tweede helft 6de eeuw v. Chr.,
inv. R 232

Voor de godin Athena werden om de vier jaar de *Panathenaia* gevierd. De Atheners hadden haar als stadsgodin gekozen omdat ze hen de olijftak had geschonken. De religieuze feesten omvatten ook sportwedstrijden. Als prijs ontvingen de winnende atleten speciale kruiken, de *Panathenaeische amforen*, gevuld met olijfolie. Op deze kruiken staat Athena zelf voorgesteld.

Panathenaeische amfoor (detail),
tweede helft 6de eeuw v. Chr., inv. R 230

1. Hoe wordt Athena voorgesteld?

2. Waarnaar zouden de twee zuilen verwijzen?

3. Op de zuilen zie je haar symbooldieren voorgesteld. Welke zijn dat?

HET BEWOGEN LEVEN VAN HELDEN

Herakles, zoon van Zeus en een aardse prinses, is de beroemdste van alle Griekse helden. Op bevel van het orakel van Delphi moest Herakles in dienst van koning Eurystheus twaalf haast onmogelijke opdrachten uitvoeren, de zogenaamde **twaalf werken van Herakles**. Gelukkig kon hij daarbij rekenen op de steun van Athena.

Waaraan kan je Herakles herkennen?

..... en

◀ Attische roodfigurige amfoor (detail), ca. 500 v. Chr., inv. R 296

Een van de opdrachten van Herakles was de kostbare gordel te halen van Hippolyte, de koningin van de Amazonen, een stam van vrouwelijke krijgers.

Attische roodfigurige vaas (detail), ca. 490-480 v. Chr., inv. A 718

1. Hoe loopt die opdracht af?

.....

2. Op welke vaasvorm is het tafereel voorgesteld?

.....

3. Doeris zet twee keer zijn handtekening op deze vaas: 'Doeris epoïēsēn' én 'Doeris egrapsēn'. Wat kun je daar uit afleiden?

.....

Theseus is een legendarische koning van Athene. Zijn beroemdste heldendaad is een tocht naar Kreta waar hij in het labrynt van Knossos de Minotauros doodde. Daarbij werd hij geholpen door prinses Ariadne, die op hem verliefd was geworden.

Attische roodfigurige krater (detail), ▶
ca. 480-450 v. Chr., inv. R 305

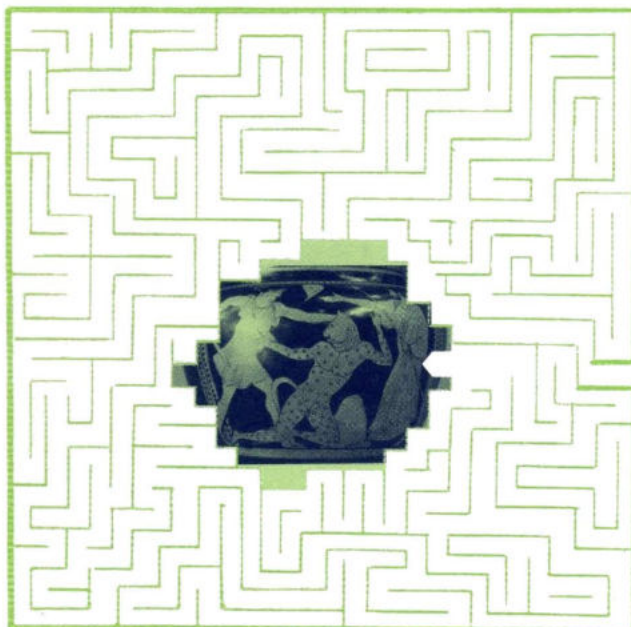
1. Wat is een labrynt?

2. Hoe ziet de Minotauros er uit?

.....

3. Naar welke historische periode verwijst het verhaal van Theseus?

.....

DIONYSOS EN DE WIJNSTOK

Dionysos was een god van de vruchtbaarheid en de vegetatie, van vruchtdragende bomen, van de wijnstok, de pijnboom en de klimop. De bok en de panter waren aan hem gewijd.

Als god van de wijn werd hij een van de meest populaire goden. Feesten, muziek en dans zijn nauw met Dionysos verbonden. Ook het theater, waar men een rol speelt, dus tijdelijk 'niet zichzelf' is.

Dionysos wordt vaak voorgesteld op vazen die met het bereiden en drinken van wijn te maken hebben.

Waarom kan je Dionysos hier herkennen?

.....

.....

▼ Attische roodfigurige kylix (boven: versiering binnenzijde), ca. 490-480 v. Chr., inv. R 247 ►

Bij Dionysos horen saters, een soort bosgeesten met de oren en de staart van een bok, en mainaden of bacchanten, vrouwen die in extase om hem heen dansen, opgezweept door schrille fluitmuziek en geklepper van castagnetten. Zij zwaaien met een staf versierd met pijnappels, wijn- en klimopranken.

◀ Romeinse kopie naar een Hellenistisch origineel uit de tweede helft van de 2de eeuw v. Chr., inv. A 1143

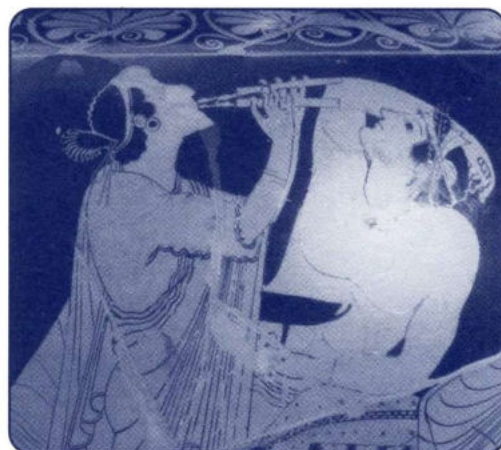
Waaruit kun je afleiden dat dit beeld een sater voorstelt?

.....

.....

.....

Attische roodfigurige stamnos (detail), ca. 510-500 v. Chr., inv. A 717 ►

Hier is een typisch Grieks feest of **symposion** voorgesteld. De vazenschilder Smikros geniet van mooi vrouwelijk gezelschap, muziek en wijn. Op de andere zijde bereiden dienaren het feest voor.

Wat doen de dienaren precies?

.....

WAAR GODEN OP MENSEN EN MENSEN OP GODEN GELIJKEN

De Grieken zijn de eersten die de mens en zijn lotgevallen centraal stellen in hun wereldbeeld. Daarnaast ontbreekt het hen niet aan ontzag voor de goden. Hun goden stellen ze voor als volmaakte mensen, mensen krijgen bij hen iets van de onsterfelijke goden.

Jonge atleet, Romeinse kopie van een Grieks origineel van ca. 370-360 v. Chr., inv. A 1964 ▶

Aphrodite, Romeinse kopie van een Grieks origineel uit de Hellenistische tijd (2de eeuw v. Chr.), inv. A 1139 ▶

Wat denk je: zijn onze schoonheidsnormen nog steeds dezelfde?

.....

Volgens de Grieken woonden de goden op de Olymposberg, onder de leiding van het goddelijke echtpaar Zeus en Hera. Goden kun je vaak herkennen aan hun attributen, tekens die naar hun functie verwijzen.

Zeg telkens aan welk attribuut je de voorgestelde god kan herkennen?

Een lievelingszoon van Zeus was Apollo, soms bijgenaamd *Phoibos*, de stralende, de schitterende. Zijn moeder was Leto en hij had een tweelingzus Artemis.

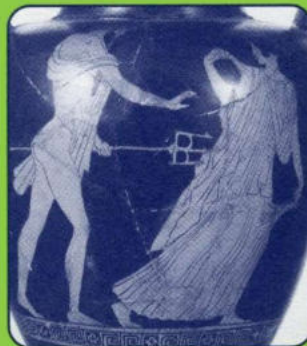

Attische roodfigurige hydria (detail), derde kwart 5de eeuw v. Chr., inv. R 226

Zeus was een hemelgod en weergod.

attribuut?

.....

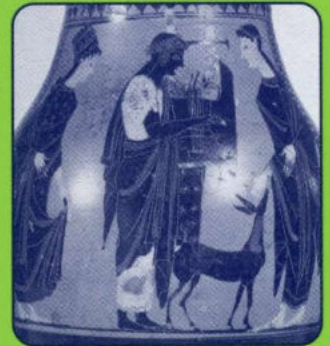
Attische roodfigurige amfoor (detail), ca. 475-450 v. Chr., inv. R 284

Poseidon is een broer van Zeus en god van de zee.

attribuut?

.....

Olpe (detail), einde 6de eeuw v. Chr., inv. R 240

1. Wat houdt Apollo in de hand?

.....

2. Waarvan was hij de god?

.....

3. Zijn zuster Artemis is vergezeld van een hinde. Waarvan was Artemis de godin?

.....

Een ondeugend broertje van Apollo was Hermes, de boodschapper van de goden.

Waarom kan je Hermes herkennen?

.....

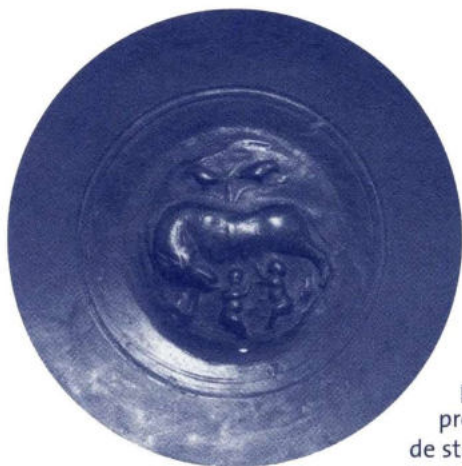
Attische zwartfigurige kothon (detail), ca. 570-560 v. Chr., inv. A 3

TWEE WERELDEN ONTMOETEN ELKAAR

Griekenland in het oosten

Door de veroveringen van Alexander de Grote (tweede helft 4de eeuw v. Chr.) en de verdeling van zijn rijk na zijn dood, verspreidden de Griekse cultuur en taal zich over Klein-Azië, Syrië en Egypte. Deze periode van 'vergrieksing' noemen we de **Hellenistische periode (323 – 31 v. Chr.)**

Alexander de Grote, fragment van een Hellenistische plastische vaas, 3de-2de eeuw v. Chr., inv. A 1938 ▶

◀ Bord, inv. A 759

Griekenland in het westen

Met het westelijke deel van het Middellandse Zeegebied was Griekenland door de kolonisatie al enkele eeuwen bekend. Op het einde van de 5de eeuw v. Chr. hadden Attische pottenbakkers zich in Zuid-Italië gevestigd om er ter plaatse hun waren te produceren en te verkopen. Zij kenden ook Latium, de streek waar in 753 v. Chr. de stad Rome zou zijn gesticht door een legendarische tweeling, Romulus en Remus.

Rome zal in de loop van de volgende eeuwen eerst Italië veroveren en dan het hele Middellandse Zeegebied. In 146 v. Chr. onderwerpen de Romeinen Griekenland zelf en maken Korinthe met de grond gelijk. De Romeinse macht zal tenslotte reiken van Engeland in het westen tot het huidige Irak in het oosten, van de Rijn in het noorden tot Noord-Afrika en Egypte in het zuiden.

Ga eens naar de zaal van de beeldhouwkunst.

Zijn de beelden Grieks of Romeins?

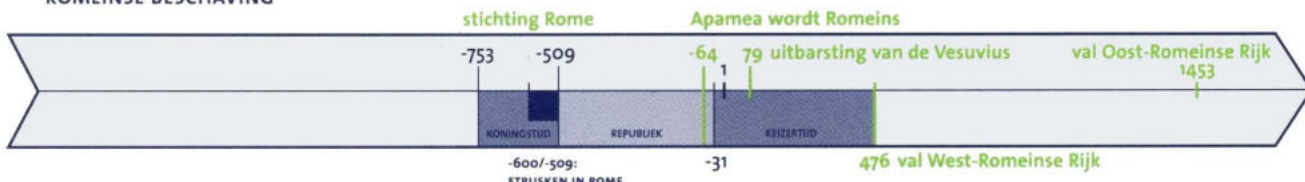
Wat kun je daar uit afleiden?

Even de tijdtabel raadplegen!

GRIEKSE BESCHAVING

ROMEINSE BESCHAVING

DE ETRUSKEN: MACHTIGE BUREN VAN DE ROMEINEN

Etrusken

Voor de Romeinen hun macht verspreidden over Italië, hadden de Etrusken er heel wat te zeggen. Zij hebben de Romeinen beïnvloed op religieus, politiek en cultureel vlak. In de 6de eeuw v. Chr. werd Rome immers geregeerd door Etruskische koningen. Volgens de overlevering werd de laatste Etruskische koning, Tarquinius Superbus, verdreven door de Romeinen in 509 v. Chr.

Waarvoor gebruikten de Etrusken deze kistjes van terracotta?

.....

.....

Waarom wordt de figuur op het deksel liggend afgebeeld?

Wat zegt het opschrift op het kistje?

- ☐ een gebed
- ☐ een naam
- ☐ titel van een strijdverhaal

In welke richting moet je de tekst lezen?

.....

Kan je raden welk schrift de Etrusken als voorbeeld namen?

- ☐ Grieks
- ☐ hiërogliefen
- ☐ Arabisch

inv. A 298 ▶

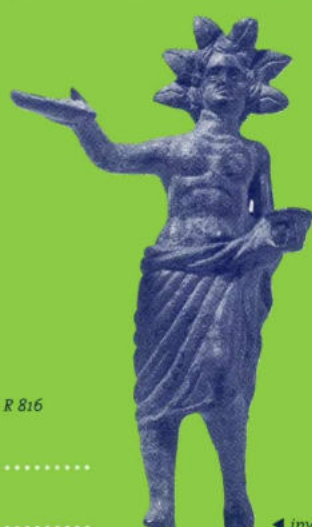
1. Van welk materiaal zijn de volgende voorwerpen gemaakt?

2. Waarvoor dienden ze?

◀ inv. R 816

①

◀ inv. R 832-17

②

①

②

①

②

◀ inv. R 372

①

②

inv. A 3548 ▶

Aan de hand van deze voorwerpen zien we dat de Etrusken meesters waren in het bewerken van

.....

ROME: DE EEUWIGE STAD

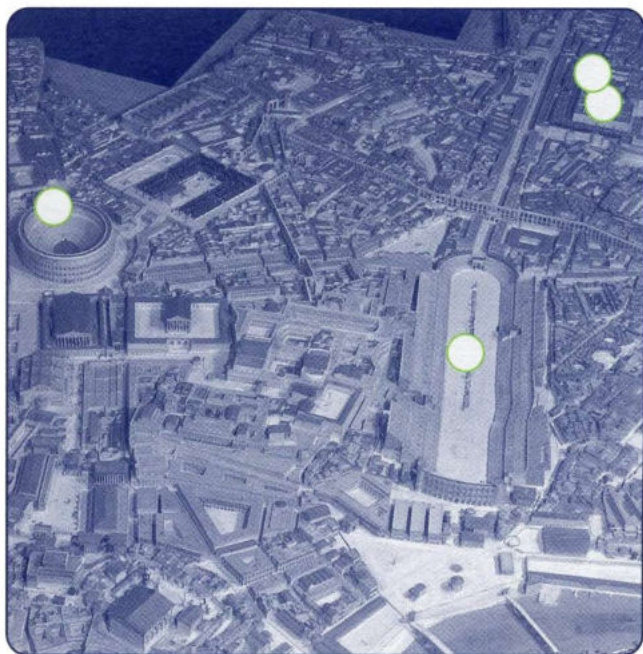
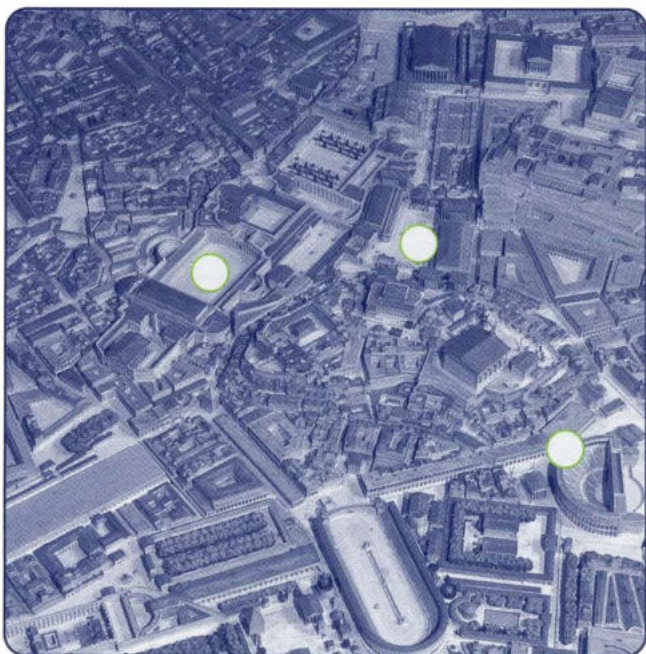
Volgens de legende werd Rome gesticht in 753 v. Chr. Van een kleine landbouwnederzetting groeide de stad uit tot de hoofdstad van het Romeinse rijk. Rome werd een wereldstad.

Standbeelden van beroemde mensen sierden de pleinen van het Oude Rome. Hun persoonlijke trekken, ook de minder fraaie, werden door de beeldhouwers in steen vastgelegd.

*Waar spoelde volgens de legende het mandje met Romulus en Remus aan?
Zet een kruisje op de foto. ▼*

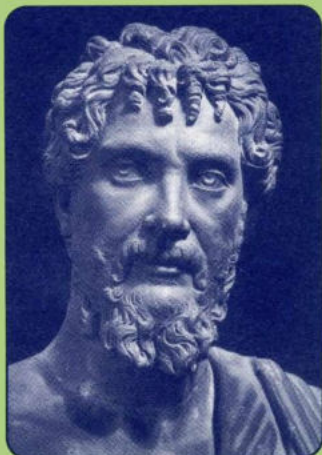

In de stad stonden grote gebouwen voor vermaak van het volk. In sommige kon je naar een – soms bloedig – spektakel kijken. Ook een volkse komedie of Griekse tragedie behoorden tot de mogelijkheden. Andere gebouwen waren voorbehouden voor ontspanning en

hygiëne. Je kon er aan sport doen en baden. Tegelijkertijd kreeg de bezoeker de kans om kunstwerken te bewonderen, over cultuur te discussiëren, naar de bibliotheek te gaan...

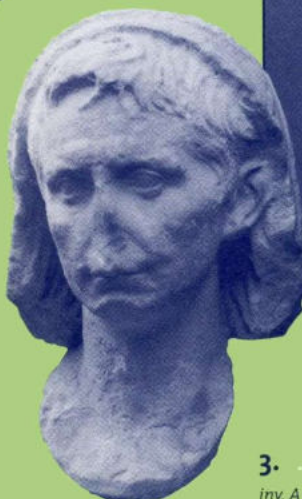
Wie zijn deze personen?
Welke beroemde gebouwen, pleinen of monumenten staan op hun naam?
Plaats de nummers op de maquette.

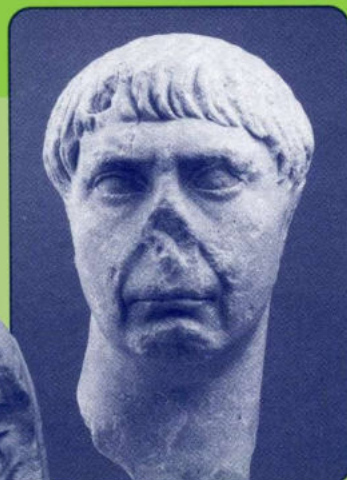
1.
inv. A 1151 ▲

2.
inv. A 3557 ▲

3.
inv. A 3785 ▼

4.
inv. A 3912 ▲

Wat zie je op deze afbeeldingen?
Met welk gebouw kan je ze verbinden?
Plaats de letters op de maquette.

A.
inv. A 302 ▲

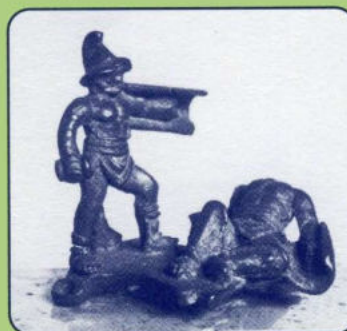
B.
inv. R 1004, 1005 ▼

C.
inv. R 683 ►

D.
inv. R 944 ▼

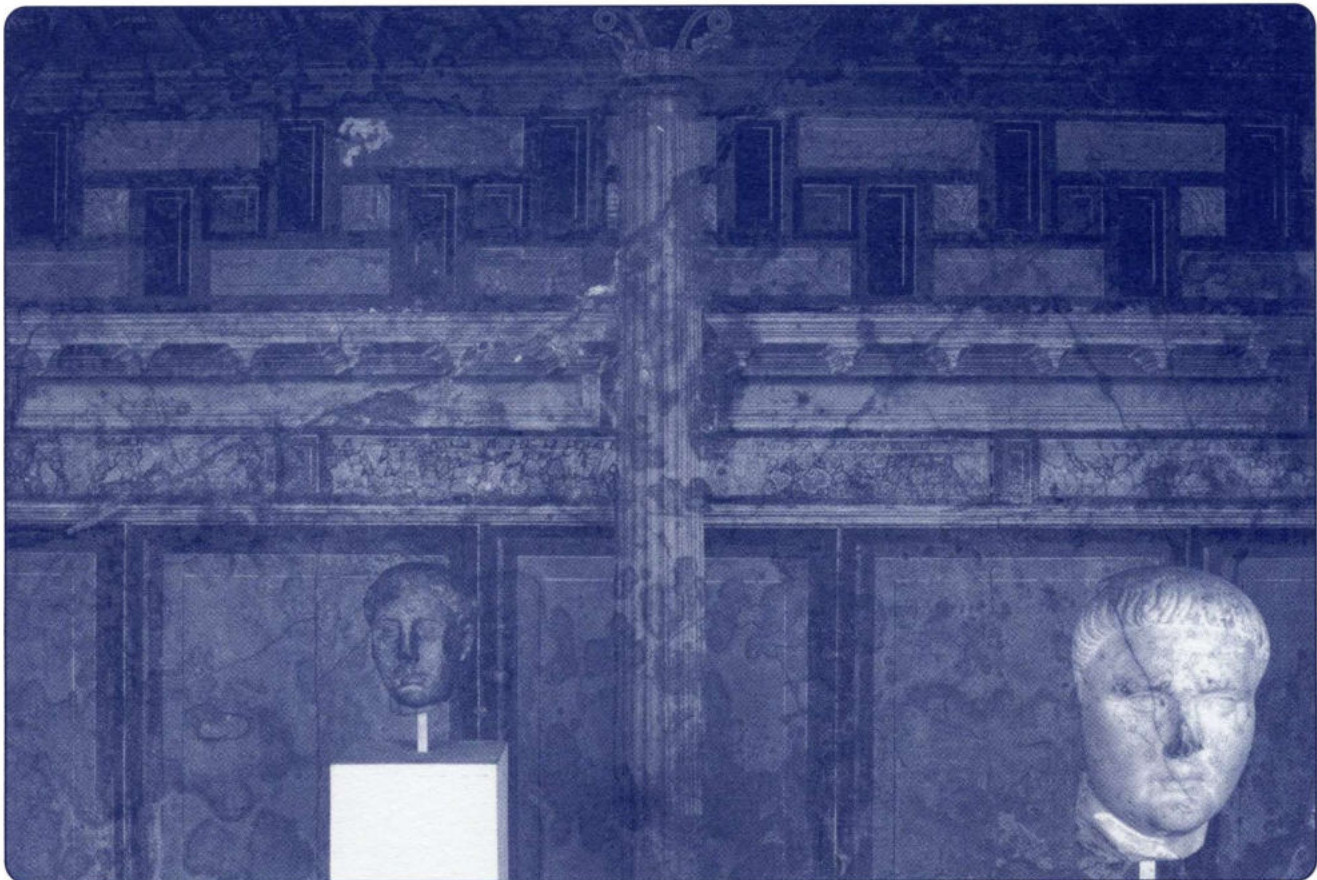
EEN LUXE VILLA OP DE

In 79 n. Chr. maakte een uitbarsting van de Vesuvius abrupt een einde aan het bestaan van enkele steden en plaatsen gelegen op de hellingen van de vulkaan en langs de baai van Napels.

Dit is een van de fresco's die werden teruggevonden in de villa van Publius Fannius Synistor te Boscoreale. Het geeft ons een beeld van de verfijnde leefsfeer in de rijke Romeinse woningen.

'A fresco' schilderen betekent schilderen op een nog natte wand. Het was een techniek die men al heel lang kende in Zuid-Europa. Nog veel oudere fresco's zijn teruggevonden in Knossos op Kreta, in Santorini (het vroegere Thera) en in de Etruskische graven. Eerst bracht men op de muur een grove pleisterlaag aan van kalk en zand. Na het drogen ervan werd een voorbereidende schets van de muurschildering gemaakt. Daarover werd een zeer dunne en fijne tweede pleisterlaag aangebracht. Zolang deze laag nog nat was bleef de onderliggende laag zichtbaar en kon men beginnen met het eigenlijke schilderen. Kleuren en grondlaag vormen daarna een verharde kleurbeschermende eenheid.

▼ Fresco uit Boscoreale (detail),
ca. 50 v. Chr., inv. A 1928

1. Welke materialen bootst de schilder na?

2. Wat heeft hij eigenlijk voorgesteld op de muur?

3. Welk ruimtelijk effect heeft een dergelijke muurschildering?

HELLING VAN DE VESUVIUS

De uitbarsting van de Vesuvius raakte bekend in het Italië van toen. We bezitten er zelfs een ooggetuigenverslag van. Een 18-jarige jongen, Caius Plinius, logeerde met zijn moeder bij zijn oom in diens landhuis te Misenum toen de ramp plaatsvond. Zijn oom kwam om het leven toen hij uitvoer om anderen te helpen. Zelf vluchtte Plinius met zijn moeder en schrijft later in een brief....

'Al een flink aantal dagen waren er aardschokken voorafgegaan, niet al te vreeswekkend omdat Campanië eraan gewend is. Maar die nacht kreeg de beving uiteindelijk zo'n kracht dat je ging geloven dat alles niet alleen in beweging werd gebracht maar omver gesmeten ... Intussen brak het eerste uur van de dag aan, het licht was nog schemerig, zeg maar kwijnend. Overal om ons heen stonden gebouwen vol scheuren, ... de vrees bij een instorting bedolven te worden was groot en zeer reëel. Toen pas besloten we uit de stad weg te gaan ... Het werd weer iets lichter ... een aanwijzing dat het vuur dichterbij kwam ... toen was er weer duisternis, weer een dichte zware asregen. Elk ogenblik moesten we opstaan om de as af te schudden, anders waren we geheel bedolven en zelfs door het gewicht doodgedrukt ...'

Plinius de Jongere,

De Brieven, vert. Ton Peters (Ambo, Amsterdam, 2001)

Ook het stadje Herculaneum werd bedolven. Een anders zo spotzieke tijdgenoot, de dichter Martialis, wijdde er deze trieste beschouwing aan:

Dit is Vesuvius' helling
die pas nog met ranken begroeid was,
hier heeft de nobele druif
kuipen vol wijnsap geperst,
deze landouwen had Bacchus
meer lief dan de heuvels van Nysa,
hier dansten hoog op de berg
Saters hun dartele rei,
dit was de woonplaats waar Venus
zich liever bevond dan in Sparta,
hier lag een roemrijke stad:
Hercules gaf haar zijn naam.
Nu ligt dit alles helaas
onder assen en vlammen bedolven:
kon het een godheid bestaan
ooit zo'n vergrijp te begaan?

*Martialis, Romeinse
epigrammen,
vert. Frans van Dooren
(Querido, Amsterdam, 1996)*

Je leest hier verscheidene Romeinse godennamen. Ken je de corresponderende Griekse namen?

1. **Bacchus** =
2. **Venus** =
3. **Hercules** =

*Pompeji, zicht op de Vesuvius
vanaf het forum.*

APAMEA: EEN HELLENISTISCHE STAD VALT IN ROMEINSE HANDEN

In de 4de eeuw v. Chr. brachten de veroveringen van Alexander de Grote de regio Syrië binnen de Griekse invloedssfeer. Seleukos Nikator, een van de opvolgers van deze veldheer, stichtte er de stad Apamea (300 v. Chr.) op een plaats die reeds bewoond was in het 2de millennium v. Chr.

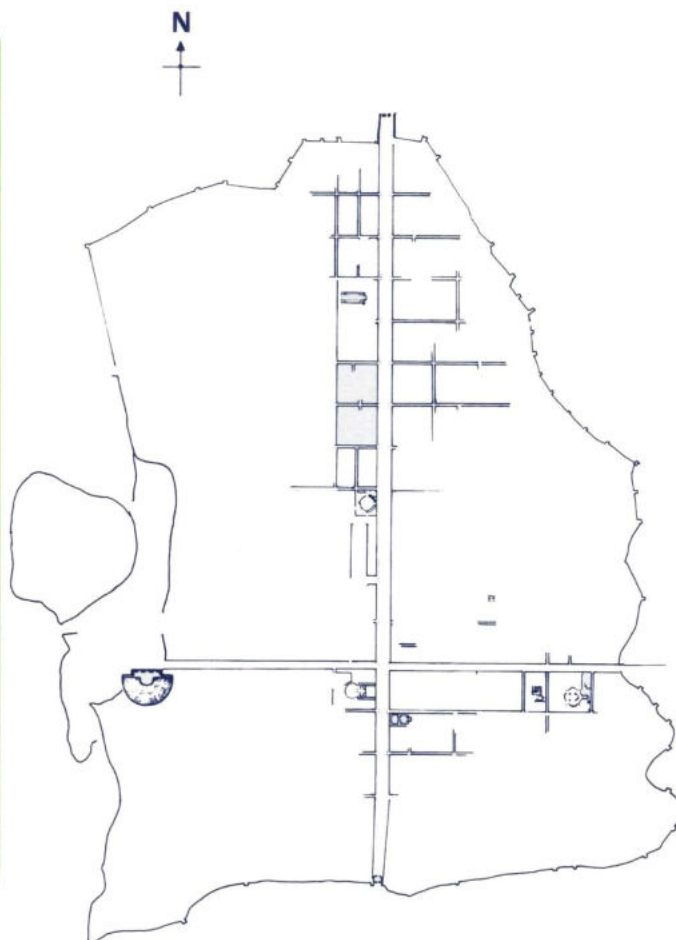
In de 1ste eeuw v. Chr. werd Syrië ingelijfd in het Romeinse rijk. Apamea werd later de hoofdstad van de provincie *Syria Secunda*.

1. De zuilenportieken bepaalden het uitzicht van de stad. Duid op de kaart aan waar ze stonden.

2. Hoe kruisen de straten elkaar?

Apamea in 2001, foto Klaartje Castelyns ▼

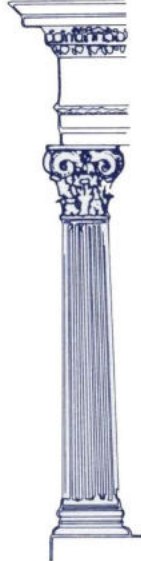

Dorisch

Ionisch

Korinthisch

Composiet

1. Waarom bestaan de zuilen uit verschillende trommels?

.....

.....

.....

2. Tot welke orde behoren de zuilen van Apamea?

.....

.....

Reeds voor de 5de eeuw v. Chr. werden de eerste eenvoudige mozaïeken gelegd in de Middellandse Zeewereld. Het werd een traditie om grote openbare gebouwen en rijke woningen van zo'n vloer te voorzien. Mozaïek is immers makkelijk te onderhouden en bovendien duurzaam en lekker koel in het warme zuiden.

Dit mozaïek komt uit het paleis van de Romeinse gouverneur in Apamea.

1. Waarom kiest men voor de jacht als thema?

2. Hoe slaagden de kunstenaars erin diepte en beweging in dit mozaïek te brengen?

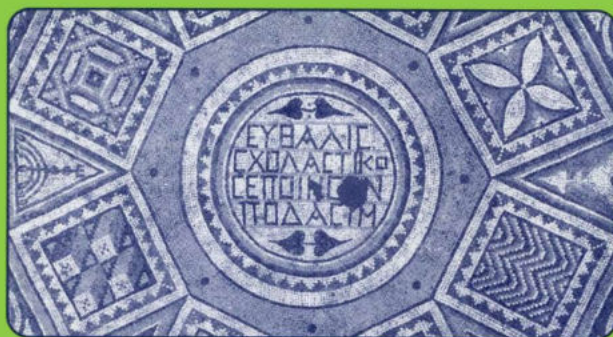
◀ Het Grote Jachtmozaïek (detail), 5de eeuw n. Chr., inv. Ap. 1 ▶

Dit mozaïek komt uit een synagoge.

1. Welke bevolkingsgroep leefde er dus in Apamea?

2. Welk figuratief element in de voorstelling verwijst daarnaar?

Euthalismozaïek (detail), einde 4de eeuw n. Chr., inv. Ap. 19

Dit mozaïek tenslotte komt uit een christelijke kathedraal.

1. Welke zijn de christelijke symbolen?

2. Welke betekenis krijgt het jachttafereel nu?

▲ Mozaïek (detail), eerste helft 6de eeuw n. Chr., inv. Ap. 46

EEN EEUWIGE BEKOMMERNIS: DE ZORG VOOR DE DODEN

De Grieken, Etrusken en Romeinen geloven in een voortbestaan na de dood. Zij hechten veel belang aan een respectvolle begrafenis en aan het herdenken van hun gestorven familieleden. Men kende zowel lijkbegroving (inhumatie) als lijkverbranding (crematie), afhankelijk van plaats en periode. De wijze van begraven hing ook af van de sociale status van de overledene. Om religieuze redenen werden de doden in necropolen buiten de stad begraven. In Rome vindt men graven langs de grote uitvalswegen zoals de Via Appia.

In Griekenland markeerde men een graf vaak met een grafsteen (stèle) of grote stenen grafvaas (lekythos).

◀ Marmeren Attische graflekythos (detail), 370-360 v. Chr., inv. A 2102

1. Wie is volgens jou de zittende figuur?

2. Wie zou de andere figuur kunnen zijn?

3. Waarom drukken ze elkaar de hand?

In onze Romeinse zalen treffen we een aantal grote stenen sarcophagen aan. Op een daarvan staat de Griekse god Dionysos voorgesteld als jongeling.

◀ Dionysossarcofaag, ca. 230-260 n. Chr., inv. A 3788

1. Ken je de Romeinse naam voor Dionysos?

2. Welke Dionysische elementen vind je in de versiering terug?

3. Welk verband zou er bestaan tussen Dionysos en de dood?

4. Waarom zou de achterkant van de sarcofaag niet versierd zijn?

LATIJN OF GRIEKS?

Het Griekse schrift was sinds de veroveringen van Alexander de Grote ruim verspreid in het oosten van het Middellandse Zeegebied. Na de komst van de Romeinen blijft het Grieks de culturele taal bij uitstek. De oorspronkelijke bewoners van het westen van het Romeinse rijk hadden geen echt schrift voor de komst van de Romeinen. Zij namen het schrift van hun veroveraars over: het Latijn.

Fenicisch	Grieks		Etruskisch	Latijn		
13de eeuw vóór Chr.	8ste-6de eeuw vóór Chr.	klassiek	7de eeuw vóór Chr.	7de-6de eeuw vóór Chr.	klassiek	modern
𐤀	A	A	A	A	A	A
𐤁	B	B	B		B	B
𐤂	C	C	C		C	C
𐤃	D	D	D	D	D	D

▲ uit Ontstaan en ontwikkeling van het schrift, tentoonstellingscatalogus Generale Bank, 1984.

Vul aan.
Voor wie richtte Euelpistos deze grafsteen op?

Waarom heeft deze stèle de vorm van een deur?

◀ Grafstèle van Euelpistos (detail), ca. 175 n. Chr., inv. A 1042

◀ Marmeren strigilissarcofaag (detail), eerste helft 3de eeuw n. Chr., inv. A 3679

Vul aan.
Wat vond de man van zijn echtgenote?

Omcirkel de volgende steden op deze kaart:

Knossos
Mykene
Troje
Korinthe
Athene
Rome
Pompeji
Apamea